

Секція:

Соціальні та поведінкові науки

УДК 159.9, 316, 316.4, 316.48

Погайдак А.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

БУЛІНГ ЯК РІЗНОВИД ДИТЯЧО - ЮНАЦЬКОЇ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Науковий керівник: старший викладач Сівчук.П.І

Pogaydak A.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University. Ukraine

BULLYING AS A VARIETY OF CHILDREN'S AND ADOLESCENT'S CONFLICT BEHAVIOR

(публіцистичний дискус з психологічних проблем викликаних війною)

Повномасштабна війна з росією загострила проблеми дитячих та молодіжних конфліктів в Україні. Це відбувається в силу численних психологічних причин серед яких активізація евакуації людей з місць бойових дій та міграційних процесів українців за кордон. На даний час з Півдня та Східних областей в зв'язку з воєнними діями емігрувало за кордон та евакуйовано у Західні області України близько 8.0-ми млн. людей. У школи та заклади вищої освіти Поділля, Галичини, Волині, Закарпаття ін., прибули діти та студенти, які виховувалися на інших, децю відмінних, регіональних засадах і традиціях. Ці та інші обставини обумовлюють загострення взаємовідносинах між дорослими та молодими людьми, провокуючи булінг як явище агресивної поведінки однієї дитини чи групи дітей по відношенню до іншої дитини, яке супроводжується, як правило, постійним фізичним і психологічним впливом і, до речі, є не рідким випадком не лише у молодіжних відносинах воєнного часу. Власне це обумовлює актуальність і своєчасність означеної проблематики.

Тим часом в українському суспільстві поки що відсутні засоби боротьби з цим явищем. Серед українських дослідників відсутнє єдине розуміння змісту булінгу та визначення його місця в переліку термінів «конфліктології». Так, відповідно до Інтернет джерел, одними дослідниками цей термін використовується як синонім теорії конфлікту, — на позначення емпіричного вивчення конфліктів, а дехто використовує його для дослідження основних закономірностей прояву конфліктів.

Термін «конфліктологія», судячи зі змісту, мав би означати наукове вивчення конфлікту (конфліктів) чи бути назвою науки про конфлікти.

Знову ж таки не зрозуміло у цій ситуації виявляється психологія дитячих конфліктів під назвою боулінг.

Довідково: Булінг(від англ. *bully* – хуліган, задирака, грубіян, «to bully» — задиратися, знущатися) – тривалий процес свідомого жорстокого ставлення, агресивної поведінки, щоб заподіяти шкоду, викликати страх, тривогу або ж створити негативне середовище для людини. (Інтернетресурс).

Найчастіше булінг відбувається в місцях, де контроль з боку дорослих менший або взагалі його нема що виправдовується в навчальних колективах умовами війни. Це може бути, як засвідчують дослідники, шкільний двір, сходи, коридори, вбиральні, роздягальні, спортивні майданчики. У деяких випадках дитина може піддаватися знущанням і поза територією школи. Жертву булінгу можуть цькувати, надсилаючи образливі повідомлення на телефон..

Людину, яку вибрали жертвою і яка не може постояти за себе, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами. Найпоширенішими формами булінгу є: словесні образи, глузування, обзивання, погрози; образливі жести; залякування за допомогою слів, загрозливих інтонацій ігнорування, відмова від спілкування, виключення із гри, бойкот; вимагання грошей, їжі, речей, умисного пошкодження особистого майна; фізичне насилля; приниження за допомогою мобільних телефонів та інтернету поширення чуток і пліток що часто використовують колаборанти, провокатори інше.

За наявним досвідом, у цій сфері, булінг можна об'єднати у групи словесного (вербального), фізичного, соціального (емоційного) й електронного (кібербулінг) знущання, які часто поєднуються для більш сильного впливу.

Як показало вивчення, 70 % знущань відбуваються словесно. Фізичне насильство найбільш помітне, однак становить менше третини випадків булінгу.

Нині набирає обертів кібербулінг. Це приниження за допомогою мобільних телефонів, інтернету ін.

Що можна порадити у цій ситуації? Школярі мають звертатися по допомогу до дорослих — учителів і батьків. Допомога дорослих потрібна якщо дії кривдників можуть завдати шкоди фізичному або психічному здоров'ю.

Старші діти, підлітки можуть спробувати самостійно впоратись із деякими ситуаціями. Психологами було розроблено кілька порад для них.

Ігноруйте кривдника. Якщо є можливість, намагайтесь уникнути сварки, зробіть вигляд, що вам байдуже і йдіть геть. Якщо ситуація не дозволяє вам піти, зберігаючи самовладання, використайте гумор.

Стримуйте гнів і злість. Адже це саме те, чого домагається кривдник. Не вступаєте в бійку. Не соромтеся обговорювати такі загрозливі ситуації з людьми, яким ви довіряєте. Це допоможе вибудувати правильну лінію поведінки і припинити насилля.

У справі попередження булінгу та конфліктів варто було б у навчальних програмах передбачити вивчення цього явища.

Надати булінгу належного звучання і розуміння як складової конфліктології, як дисципліни, тотожної теорії конфлікту, що є цілком обґрунтованим не лише з методичного, а і з методологічного погляду

До проблемних належать також питання теоретичного характеру, які безпосередньо впливають на окреслення об'єкта дослідження. Це передусім визначення і розуміння конфлікту. Як слід розглядати конфлікт, у широкому чи вузькому значенні?

Інакше кажучи, конфлікти в т.ч. булінг як наслідкове явище війни є предметом вивчення конфліктології? Питання стоїть також про те, чи вважати конфліктом усі явища антагоністичного характеру, що існують як у свідомості індивідів та груп, так і в їхній поведінці на всіх рівнях суспільства, в т.ч. боулінг, чи лише відкрите протиборство, зіткнення сторін? Для практиків, чий зусилля спрямовані на безпосереднє врегулювання конфліктів, ці питання менш суттєві, проте від теоретиків вони теж вимагають спеціальної уваги.

Потрібно сказати що термін «конфліктологія» в різних словосполученнях виник не сам по собі, а набув поширення на території колишнього Радянського Союзу в результаті збігу кількох обставин: відсутності однозначного розуміння понять у суспільних науках; слабого рівня досліджень; бажання надати більшої науковості працям; неадекватного використання терміну у ЗМІ; бажанням уникнути «негативного» коментування при використанні терміну «конфліктний».

Принагідно зауважимо, що на Заході, коли йдеться про традицію вивчення проблеми суспільною думкою, вживають словосполучення «conflict tradition», коли йдеться про теорію, вживають «conflict theory», а щодо прикладних досліджень конфліктів, використовують термін «conflict studies». Йдеться передусім не про

калькування англіцизмів, а про розвиток повновартісної і водночас уніфікованої наукової термінології, що була б зрозумілою як вітчизняним, так і західним дослідникам.

Підставою для написання цих тез стала потреба наукового вивчення булінгу як складової конфлікту, як об'єктивної реальності, що виникла та існує в різних сферах суспільного життя. Стурбованість, викликана не лише різнобоям у трактуваннях терміну, а перед усього воєнними обставинами про що підкреслюють сучасні дослідники війни.

Аналіз булінгу як різновиду конфлікту та об'єктивного явища суспільного життя в соціології сформувався певний напрямок, що має назву соціологія конфлікту., З точки зору вирішення проблем насильства у конфліктах різного рівня складності доцільно здійснювати виділення поняття «булінг викликаний воєнними обставинами». Основні проблеми, що у ньому розглядаються, — це вивчення причин виникнення конфлікту, пошук шляхів ненасильницького його врегулювання за умов, що сприяли б збереженню миру. Близьким до останнього є напрямок з експериментального вивчення конфлікту, що базується на аналізі окремих випадків викликаних евакуаційними та міграційними причинами.

Чи є досвід вирішення подібних проблем за кордоном? Вивчення показало що окреме місце в західному суспільствознавстві, наприклад займає така дисципліна, як полемологія. Творці цієї дисципліни виводять її назву від гераклітівського *polemos*, що означає не лише війну, але й конфлікт у широкому значенні цього слова. (Інтернет ресурс). Полемологія — це міждисциплінарний напрямок досліджень, що розвинувся головно у Франції і вивчає причини виникнення конфліктів та воєн й умови збереження миру. Крім того, окремі аспекти конфлікту вивчаються в рамках таких соціологічних та психологічних теорій, як теорія груп, теорія ролей, теорія організацій, теорія управління та ін.

Таким чином виникнення явища боулінгу Україні який спричинений воєнними обставинами, вимагає невідкладного науково обґрунтованого методичного формування засобів його поширення, попередження і у кінцевому результаті ліквідації.

Використана література

1. Джелалі О. В. Психологія вирішення конфліктів : навч. посібн. / О. В. Джелалі, А. В. Кудін. – К. : Х. : б. в., 2006. – 318 с.
2. Кіржнер Л. О. Конфліктологія : навч. посібн. / Л.О. Кіржнер, М. В. Мартиненко, О. В. Мангольд. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 142 с.
3. Ложкин Г. В. Практическая психология конфликта : учебн. пособ. / Г. В. Ложкин, Н. И. Повакель – К. : б. и., 2000. – 254 с.
4. Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми Б.Андрушків, О.Кузьмін. – Тернопіль. : Лілея, 1997. – 292 с.
5. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – 227 с.
6. Скібіцька Л. І. Конфліктологія : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / Л. І. Скібіцька. – К. : ЦУЛ, 2007. – 383 с.
7. Соціальна конфліктологія : навч. посібн. / Н. П. Дедов, А. В. Морозов, Е. Г. Сорокіна и др. ; під ред. А. В. Морозова. – Львів : Академія, 2002. – 332 с. 160.